

ЕКОНОМІКА БІЗНЕС- АДМІНІСТРУВАННЯ ПРАВО

*«ЕКОНОМІКА,
БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ,
ПРАВО»*

Випуск №5 (5)

Київ - 2018

Журнал Київського університету ринкових відносин:
"Економіка, бізнес-адміністрування, право" - Випуск № 5(5). - 2018. - 184с.

Journal of Kyiv University for Market Relations: Economics. Business Administration. Law

Žurnal Kiiivs'kogo univrsitetu rinkovih vidnosin: ekonomika, biznes-administruvannâ, pravo

Редакційна колегія:

Храпкіна Валентина Валентинівна - головний редактор, доктор економічних наук, професор (Київ, Україна);

Белікова Олена Юрійвна - доктор економічних наук, професор (Маріуполь, Україна);

Глушков Валерій Олександрович – доктор юридичних наук, професор (Київ, Україна);

Гончар Ольга Іванівна - доктор економічних наук, професор (Хмельницький, Україна);

Гушко Сергій Валерійович - доктор економічних наук, професор (Кривий Ріг, Україна);

Дерій Жанна Володимирівна – доктор економічних наук, професор (Чернігів, Україна);

Дудченко Микола Андрійович - доктор економічних наук, професор (Київ, Україна);

Ківенко Надія Василівна - доктор філософських наук, професор (Київ, Україна);

Коваленко Юлія Михайлівна - доктор економічних наук, професор (Ірпінь, Україна);

Коверга Сергій В'ячеславович - доктор економічних наук, професор (Слов'янськ, Україна);

Левицька Алла Петрівна – доктор економічних наук, професор (Комрат, Молдова);

Медвідь Вікторія Юрійвна - доктор економічних наук, професор (Суми, Україна);

Мошовський Тарас - кандидат філософських наук, доцент (Познань, Польща);

Нейкова Лідія Іванівна - доктор економічних наук, професор (Київ, Україна);

Румянцев Анатолій Павлович - доктор економічних наук, професор (Київ, Україна).

Затверджено рішенням Вченої ради Вищого навчального закладу "Київський університет ринкових відносин", протокол № 5/18 від 28.05.2018 року.

Науковий журнал виходить два рази на рік

Адреса редакції: 02152 м. Київ, вул. Березняківська, 26-Б, Тел. (044) 553-66-07

Відповідальність за достовірність фактів, власних імен, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікацій. Відповідно до Закону про авторські права при використанні наукових ідей, та матеріалів цього випуску посилання на авторів і видання є обов'язковим

ЗМІСТ

ЕКОНОМІЧНІ ПРОЦЕСИ НА МАКРО- ТА МІКРОРІВНЯХ

<i>Захарченко В.І.</i>	Особливості реформи з дерегуляції української економіки (в контексті розвитку підприємництва)	4
<i>Смолинець І.Б.</i>	Теоретико - методологічні підходи дослідження ефективності розвитку форм підприємницької діяльності в сільському господарстві	19
<i>Шульський М.Г.</i>	Концепція розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації на 2018-2020 роки: стан і можливості	33
<i>Плигач К. Д.</i>	Особливості державного регулювання виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції	44
<i>Стасіневич С.А., Бабенко Є.П., Омелянчук Ю.Ф. Герасименко Ю.С.</i>	Особливості ціноутворення на зерно пшениці в Україні	53
<i>Трушкіна Н.В.</i>	Структура споживання органічної продукції в розвинутих країнах Європи і України	68
<i>Морозова М.Е.</i>	Управління логістичною діяльністю як чинник підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання	82
<i>Йоанна Сікора, Альдона Ужєбло</i>	Управління персоналом в системі менеджменту вищого навчального закладу	98
<i>Лохман Н.В.</i>	Здійснення аналізу показників для оцінки діяльності лікарні на прикладі гданського медичного університету	107
<i>Суханова А.В., Довган Ю.Я.</i>	Концептуальні засади управління інноваційним підприємством	118
<i>Шурпенкова Р. К., Берегова Г. І.</i>	Вплив чинників на конкурентоспроможність підприємства	130
<i>Шурпенкова Р. К., Берегова Г. І.</i>	Оцінка стартапу як нової форми ведення бізнесу	139

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

<i>Боярин Ю. В.</i>	Розвиток систем дистанційного банківського обслуговування клієнтів	152
<i>Коляда О.В., Федорчук О.С.</i>	Аналіз впливу прямих іноземних інвестицій на економічний розвиток України	161

ПРАВОВІ ДОКТРИНИ

<i>Колос Б. О.</i>	Як вибудувати в Україні справедливу і некорумповану судову систему?!	177
--------------------	--	-----

11. Шульський М.Г. Фермерство – етапи розвитку: зональний аспект/ М. Г. Шульський// Науковий вісник ЛНУВМБ імені С. З. Гжицького, 2017, т.19, №76. – Львів. – С. 118-123.

12. Шульський М.Г. Фермерство: проблеми становлення і розвитку. Монографія / М.Г. Шульський. – Львів, 2004. – 392 с.

УДК 338.43:346

Плигач Катерина Дмитрівна

аспірант, асистент кафедри економіки та підприємництва Черкаського державного технологічного університету

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИРОБНИЦТВА ТА РЕАЛІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Плигач К. Д.

ОСОБЕННОСТИ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ПРОИЗВОДСТВА И РЕАЛИЗАЦИИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИИ

Плыгач К. Д.

PECULIARITIES OF STATE REGULATION OF MANUFACTURING AND REALIZATION THE AGRICULTURAL PRODUCTION

Plyhach K. D.

У статті розглянуто сутність державного регулювання сільськогосподарської діяльності: основні форми та методи державної підтримки. На прикладі сільськогосподарських товаровиробників Черкаської обл. визначено особливості державного регулювання виробництва та збуту сільськогосподарської продукції. Визначено чинники, які стримують розвиток сільського господарства.

***Ключові слова:** державне регулювання, сільськогосподарська діяльність, пільгове кредитування, капітальні інвестиції, фермерські господарства, кооперація.*

В статье рассмотрено сущность государственного регулирования сельскохозяйственной деятельности: основные формы и методы государственной поддержки. На примере сельскохозяйственных товаропроизводителей Черкасской обл. определены особенности государственного регулирования производства и сбыта сельскохозяйственной продукции. Определены факторы, которые сдерживают развитие сельского хозяйства.

Ключевые слова: государственное регулирование, сельскохозяйственная деятельность, льготное кредитование, капитальные инвестиции, фермерские хозяйства, кооперация.

In the article there is reviewed the essence of state regulation of agricultural activity: the main forms and methods of state support. There are determined the features of state regulation of manufacturing and marketing the agricultural products on the example of the Cherkasy agricultural commodity producers. The factors constraining the development of agriculture are identified.

Key words: state regulation, agricultural activity, preferential lending, capital investments, farms, co-operation.

Постановка наукової проблеми (Introduction). У сучасних умовах господарювання сільське господарство є однією з найважливіших галузей національної економіки. Зважаючи на високий рівень залежності від впливу різних негативних факторів нестабільності, існує потреба у забезпеченні державної підтримки сільського господарства. Ефективна реалізація державної підтримки, яка є одним із каталізаторів успішного розвитку сільського господарства, сприяє прискоренню темпів підвищення обсягів сільськогосподарського виробництва та зростанню рівня конкурентоспроможності галузі. На сьогодні рівень фінансування сільськогосподарських підприємств є переважно не задовільним. Оскільки багато підприємств не спроможні реалізувати принцип самофінансування, як розширеного, так і простого відтворення, сільськогосподарська галузь є інвестиційно непривабливою. Тому, важливого значення набуває розвиток і забезпечення державної підтримки як один із чинників ефективного розвитку сільського господарства, що і актуалізує обрану тему.

Аналіз досліджень проблеми (Analysis of recent researches and publications). Дослідженню особливостей державної підтримки сільськогосподарської діяльності присвячено праці багатьох вчених, зокрема: О. В. Сахаров, М. І. Козир, О. Ю. Коваленко, І. В. Ксьонжик, А. О. Харенко, В. В. Бобко та ін., які у своїх дослідженнях здійснили обґрунтування потреби державної підтримки сільськогосподарської галузі та внесли пропозиції щодо вдосконалення системи фінансової підтримки сільського господарства.

Виділення невирішених питань (Previously unsettled problem constituent). Незважаючи на значний обсяг праць, присвячених дослідженню державного регулювання сільськогосподарської діяльності, більш детального

вивчення потребує дослідження економічних методів державної підтримки галузі та обґрунтування пропозиції щодо вдосконалення системи державного фінансування. Теоретико-методичні особливості формування механізму державної підтримки сільськогосподарської галузі залишаються недостатньо дослідженими та потребують більш детального опрацювання.

Мета статті (Main purpose of the article) полягає у дослідженні методів державного регулювання сільськогосподарської діяльності та вивченні особливостей державної підтримки виробництва та реалізації продукції вітчизняних сільськогосподарських виробників на прикладі Черкаської обл.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження (Results and discussions). У сучасній економічній літературі серед науковців не досягнуто консенсусу щодо тлумачення сутності державного регулювання сільськогосподарської діяльності. Найбільш поширеним є характеристика поняття як процесу. Зокрема, О. В. Сахаров визначає державне регулювання сільськогосподарського виробництва як реалізацію помірному впливу з боку держави на діяльність учасників ринку та загальну кон'юнктуру останнього для ефективного розвитку господарських відносин, вирішення соціальних та виробничих аспектів [1, с. 38]. Однак, запропоноване визначення є не зовсім коректним, оскільки державне регулювання не завжди характеризується помірним впливом на ринкові взаємовідносини.

І. М. Козир наголошує на трьох ключових позиціях при характеристиці державного регулювання сільського господарства: з одного боку, це цілеспрямований вплив держави на забезпечення формування та функціонування сільськогосподарських товаровиробників, а також надання їм різноманітної підтримки. По-друге, це прийняття нормативно-правових актів, які регулюють діяльність у сфері сільського господарства. По-третє, це координація завдань, функцій та компетенції органів державної влади, які забезпечують регулювання розвитку галузі [2, с. 28]. Даний підхід виокремлює основні складові елементи, які характеризують державне регулювання сільськогосподарської діяльності: органи державної влади, нормативно-правова база, форми та методи впливу на сільськогосподарську діяльність.

Державне регулювання сільськогосподарської діяльності доцільно розглядати не лише з позиції видового напрямку реалізації заходів, але й відповідно до форм підтримки розвитку сільськогосподарських товаровиробників, які можна розподілити на три групи, а саме: прямі, непрямі та опосередковані. До прямих відносяться субсидювання; кредитування; компенсація частини витрат, пов'язаних зі страхуванням урожаю. До непрямих належать здійснення державних інтервенцій сільськогосподарської продукції, формування внутрішніх цін та визначення митних тарифів в інтересах вітчизняних сільгоспвиробників тощо. Опосередкована державна підтримка проявляється через списання та реструктуризацію заборгованості зі сплати обов'язкових платежів (податків

та зборів) до відповідних бюджетів, визначення спеціального режиму оподаткування, стимулювання науково-дослідницької діяльності, формування державних цільових програм розвитку галузі тощо (рис. 1).

Форми державної підтримки	Методи державної підтримки
<p>1)Прямі (надання субсидій, кредитів, компенсація витрат зі страхування урожаю тощо);</p> <p>2)Непрямі (державні інтервенції сільськогосподарської продукції, встановлення внутрішніх цін та митних тарифів, беручи до уваги інтереси вітчизняних сільгоспвиробників тощо);</p> <p>3)Опосередковані (списання та реструктуризація заборгованості зі сплати податків і зборів до бюджету, розробка державних цільових програм розвитку, стимулювання науково-дослідницької діяльності тощо).</p>	<p>1)Адміністративні (антимонопольне регулювання; контроль за дотриманням вимог екологічної безпеки, національних норм виробництва та реалізації продукції, раціональним використанням земельних ресурсів; реалізація цільових програм економічного, соціального та науково-технічного розвитку тощо);</p> <p>2)Економічні (субсидіювання сільськогосподарського виробництва, ринкове ціноутворення, пільгове кредитування та оподаткування, нормування витрат на виготовлення продукції тощо).</p>

Рисунок 1 – Елементи державної підтримки сільськогосподарської діяльності

Джерело: використано автором за даними: [3]

Успішність розвитку сільськогосподарської діяльності забезпечується за рахунок оптимального поєднання адміністративних та економічних методів регулювання сільськогосподарського виробництва. Розвиток ринкових відносин, глобалізація соціально-економічних процесів, що зумовлюють загострення конкуренції, розвиток монополізму та погіршенням стану екології, формують об'єктивну потребу здійснення адміністративного регулювання сільськогосподарської діяльності.

Потреба у впровадженні економічних методів державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників пояснюється специфікою господарювання в даній галузі, а саме: часовим розходженням між виробництвом продукції (зокрема, рослинництва) та її реалізацією, високою енергозатратністю виробництва та потребою у залученні спеціальної техніки, низьким рівнем рентабельності. Саме тому більш детально розглянемо методи державного регулювання, пов'язані з виробництвом та реалізацією сільськогосподарської продукції.

Вирощування сільськогосподарських культур, в першу чергу, потребує наявності придатних для цього земель, з необхідним вмістом гумусу та мінеральних речовин. З метою збереження природнього вмісту гумусу в ґрунтах, запобігання їх виснаженню, на законодавчому рівні визначено оптимальне співвідношення сільськогосподарських культур у сівозмінах для різних природно-сільськогосподарських регіонів України. Так, згідно з Постановою Кабінету Міністрів України №164 [4] територію України

поділено на п'ять відповідних регіонів, для кожного з яких у відсотковому вираженні визначено оптимальне співвідношення вирощуваних культур у загальному обсязі посівних площ.

Проте, досить часто з метою отримання максимального прибутку сільгоспвиробники не дотримуються сівозмін, що призводить до зниження родючості земель. Для прикладу, на території Черкаської обл., яка має високий потенціал сільськогосподарського виробництва, займаючи п'яте місце по Україні за обсягом виготовленої продукції, спостерігається недотримання вимог щодо оптимального співвідношення культур у сівозмінах, визначених для лісостепової зони [5]. У 2017 р. частка земель, засіяних технічними культурами, у загальному обсязі посівних площ області дорівнювала 37,1%, при нормативному значенні 5-30% [4]. Найбільш розповсюдженими на території області є пшениця та кукурудза на зерно, займаючи площі 160,1 тис. га та 314 тис. га відповідно. Значні площі засаджені соняшником (188,4 тис. га на початок 2017 р.), за обсягами виробництва якого за результатами 2015 р. Черкаська обл. займає 8 місце по Україні [6]. Ще у 2011 р. показник складав 30,6%. Це негативно впливає на якість ґрунтів, виснажуючи та знижуючи їх продуктивність.

Важливим критерієм реалізації сільськогосподарського потенціалу є значення обсягу валової продукції сільського господарства у порівнянні з обсягом освоєних капітальних інвестицій у даній галузі.

Простежується пряма залежність між зміною обсягу капітальних інвестицій, освоєних сільськогосподарськими підприємствами, та виготовленою ними валовою продукцією: за 2012-2016 рр. дані показники по Черкаській обл. зростають. При цьому, індекс сільськогосподарського виробництва, який характеризує щорічну зміну виробництва за цінами базового (2010) року, зростає порівняно з попередніми роками лише у 2013 р. на 7,2% та у 2016 р. на 3,5% [7; 8]. Автор вважає, що, перш за все, це пояснюється погіршенням соціально-економічної ситуації в країні, скороченням державних видатків на фінансування галузі, втратою ринків збуту продукції.

У структурі сільськогосподарського виробництва переважну частину займає рослинництво, складаючи у 2016 р. по Україні 72,67% та 61,21% по Черкаській обл. До того ж, простежується динаміка до зростання питомої ваги рослинництва у загальній вартості сільськогосподарського виробництва (на 9,57 п. п. по області та на 8,37 п. п. по Україні за аналізований період), а також абсолютної вартості продукції рослинництва, на що вказує індекс виробництва.

Причиною низької зацікавленості сільськогосподарських товаровиробників у веденні бізнесу у галузі тваринництва є високий рівень фінансових та матеріальних затрат. У зв'язку зі зміною господарських відносин між сільгоспвиробниками та переробними підприємствами, недосконалістю системи ціноутворення та реалізації продукції тваринництва, невідповідністю способів постачання кормів та задоволення наявної потреби

у них та інших ресурсах, незабезпеченістю цілеспрямованою підтримкою з боку держави собівартість сільськогосподарської продукції у сфері тваринництва значною мірою перевищує ціну її реалізації [9, с. 93]. Як наслідок, відбувається значне скорочення чисельності поголів'я худоби у сільськогосподарських підприємствах та обсягу виробництва м'яса.

За обсягом виробництва м'яса відповідно до категорії господарств за результатами 2016 р. структура виробництва розподіляється наступним чином: 90,3% (292,4 тис. т) продукції виготовляється сільськогосподарськими підприємствами (зокрема, 0,3% – фермерськими господарствами), а 9,7% (31,2 тис. т) – господарствами населення. При цьому, господарствами населення забезпечено виробництво 95,7% (1638 т) меду у продовольчих запасах області, 47,4% яєць (267,4 млн. шт.) і 42,9% молока (222,9 тис. т) [8].

На думку автора, причиною цього є потреба у застосуванні ручної праці у даних сферах сільськогосподарського виробництва, зокрема, у бджільництві. Окрім того, для м'ясного скотарства та птахівництва характерною є швидша оборотність капіталу та, як наслідок, менший період окупності вкладених ресурсів у порівнянні з діяльністю з вирощування птиці та тварин для отримання яєць і молока, що робить його більш інвестиційно привабливим для підприємницьких структур.

Основним чином зменшення чисельності сільськогосподарських тварин у власності особистих селянських господарств спричинено низькими закупівельними цінами на м'ясо та молоко (середня ціна купівлі молока переробними підприємствами у населення Черкаської обл. у 2016 р. складала 3465,2 грн./т, що на 1,8% менше проти середнього значення по Україні; при цьому, за значенням масової частки жиру та білків у молоці показники по області перевищують загальнодержавні відповідно на 0,07 та 0,03 п. п. [8]), що підвищує збитковість виробництва тваринницької продукції сільськими домогосподарствами; складною соціально-демографічною ситуацією у сільських місцевостях та нестачею концентрованих кормів. Стійкість та конкурентоздатність сільських домогосподарств досягається завдяки їх меншій залежності від підвищення цін на енергоносії та інші матеріальні ресурси, що мінімізує потребу у залученні додаткових інвестицій та позикових ресурсів для збільшення обсягів виробництва.

Вказані статистичні дані є ознакою недостатності обсягу державної підтримки сільськогосподарських підприємств області, що характерно і для України в цілому. Так, частка державної допомоги у повній собівартості виготовлення сільськогосподарської продукції у Черкаській обл. за 2016 р. дорівнює близько 12%.

Досліджуючи закордонний досвід державної підтримки сільського господарства, було виокремлено досвід США, Японії та країн ЄС. У США близько 40% собівартості виготовленої сільськогосподарської продукції фінансується за рахунок державної допомоги, яка надходить на: підтримання цін, пільгове кредитування, поповнення капіталу підприємств, виробництво

певних видів продукції, фінансування у формі інвестиційних надбавок тощо. У Японії аналогічний показник складає 72% та надається для підтримання розміру гарантованих закупівельних цін підприємств та обсягу державних закупівель сільськогосподарської продукції, підтримки науково-дослідних розробок та машинобудування у даній галузі. Серед країн Євросоюзу державна підтримка сільського господарства здійснюється за рахунок забезпечення доступу сільськогосподарських виробників до дешевих кредитів, підтримання рівня цін тощо. Разом з тим, зважаючи на високу вартість засобів виробництва близько 90% цін на сільськогосподарську продукцію підлягає регулюванню у вигляді субсидій [10].

Наступним механізмом державної підтримки сільськогосподарських підприємств є здешевлення кредитів шляхом часткової компенсації відсоткової ставки. Зокрема, у 2017 р. згідно з бюджетною програмою «Фінансова підтримка заходів агропромислового комплексу шляхом здешевлення кредитів» для сільськогосподарських підприємств Черкаської обл. було затверджено 30 млн. грн. бюджетних призначень, з яких серед використано 29,5 млн. грн.

Однак, низький рівень обізнаності більшої частини сільськогосподарських виробників щодо умов отримання державної допомоги, складний механізм та непрозорість процедури одержання ресурсів стримує розвиток підприємств даної галузі. Так, станом на початок 2018 р. кошторисна вартість інвестиційних проектів аграрного сектору Черкаської обл. склала 41,3 млрд. грн. Значну частку у структурі джерел фінансування займають власні кошти – понад 74,3%. При цьому, потреба в інвестиціях складає близько 9% від вартості агропромислових інвестиційних проектів Черкаської обл. [11].

У той час як великі вертикально інтегровані аграрні підприємства мають більше можливостей для залучення зовнішніх ресурсів (у тому числі, завдяки наявності заставного майна), доступ малих та середніх підприємств до фінансових ресурсів (зокрема, традиційного банківського кредитування) є обмеженим.

Тобто, на даному етапі виробництво сільськогосподарської продукції фермерськими господарствами є не достатньо ефективним. Це спричинено зростанням цін на енергетичні та фінансові ресурси, техніку та добрива; відсутністю ефективних коопераційних зв'язків між фермерськими господарствами, надійних каналів збуту продукції. При цьому, найбільш прибутковою є діяльність посередників, які фіксують вигідні для себе ціни та ставлять вимогу до виробників працювати на їх умовах.

Для країн Західної Європи характерним є реалізація сільськогосподарської продукції на оптових ринках та аукціонах, де продавцями є фермерські кооперативи, а покупцями – великі та малі оптовики, які потім постачають продукцію до роздрібних торговельних мереж та закладів харчування. Однією з форм оптової торгівлі розвинених світових країн є оптові торговельні центри, на які, на відміну від оптових

ринків, фермери самостійно транспортують продукцію, здійснюючи її первинну обробку, сортування та пакування із зазначенням сорту, кількості та якості продукції.

Оптова торгівля є ваговою формою організації ринку, забезпечуючи процес ціноутворення, оскільки тут закладаються внутрішні ціни, які є орієнтиром для встановлення контрактних цін. Тому для вітчизняних фермерських господарств перспективним є реалізація продукції через кооперативи. Це дозволить узгоджувати дії їх членів та здійснювати ефективну маркетингову політику, сприятиме самостійному виходу на оптові ринки, допомагатиме укладати угоди з переробними підприємствами та іншими заготівельниками на вигідних умовах, сприятиме підвищенню кваліфікації сільськогосподарських працівників. Економія на масштабах виробництва та зменшення витрат (зокрема, збутових) сприятимуть встановленню оптимальних цін, що дозволить конкурувати з великими інтегрованими сільськогосподарськими господарствами. Окрім того, кооперативи створюють можливості для здійснення інноваційної діяльності, зокрема виготовлення органічної та екологічної сільськогосподарської продукції, попит на яку в останні роки зростає [12, с. 323].

Висновки і пропозиції (Conclusions and further researches directions).

Зважаючи на високу ризикованість ведення господарської діяльності у галузі сільського господарства, важливу роль у забезпеченні її розвитку відіграє здійснення ефективних методів державного регулювання. Зважаючи на низьку рентабельність даної галузі особливо важливого значення набувають методи економічної підтримки, зокрема що стосуються процесів виробництва та реалізації сільськогосподарської підтримки. Результати проведеного дослідження вказують на потребу у стимулюванні аграріїв у дотриманні сівозмін з метою уникнення виснажування ґрунтів та зниження їх родючості. Також, потребує уваги питання фінансової підтримки сільгоспвиробників у сфері тваринництва, особливо фермерських господарств, які мають обмежений доступ до використання якісної техніки, виробничих технологій та використання економічно обґрунтованих каналів збуту. Забезпечення досягнення останнього пункту пропонується завдяки розвитку кооперації серед фермерських господарств, реалізації сільськогосподарської продукції на оптових ринках та аукціонах, що сприятиме підвищенню матеріального добробуту безпосередніх виробників сільськогосподарської продукції та, як наслідок, розвитку галузі в цілому.

Список використаних джерел:

1. Сахаров О. В. Удосконалення системи державного регулювання та підтримки аграрного виробництва в Україні: дис. к. н. з держ. управління: 25.00.02 / О. В. Сахаров. – Київ: Академія муніципального управління. – 2011. – 194 с.

2. Козырь М. И. Аграрное право России: состояние, проблемы и тенденции развития: монография / М. И. Козырь. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Норма. – 2008. – 125 с.

3. Коваленко О. Ю. Державне регулювання сільськогосподарського виробництва [Електронний ресурс] / О. Ю. Коваленко // Ефективна економіка. – 2013. – № 2. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_2_40
4. Про затвердження нормативів оптимального співвідношення культур у сівозмінах в різних природно-сільськогосподарських регіонах [Електронний ресурс] / Постанова Кабінету Міністрів України, від 11.02.2010. – №164. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/164-2010-%D0%BF>
5. Довідник та Схема (карта) природно-сільськогосподарського районування України, Головне управління Держгеокадастру у Хмельницькій обл. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://khmelnytska.land.gov.ua>
6. Статистичний бюлетень «Посівні площі сільськогосподарських культур під урожай 2017 року» [Електронний ресурс], Державна служба статистики України: За ред. О. М. Прокопенко. – Київ, 2017. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ7_u.htm
7. Офіційний сайт Головного управління статистики у Черкаській обл. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ck.ukrstat.gov.ua>
8. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
9. Ксьонжик І. В. Тваринництво: розвиток та перспективи залучення фінансових ресурсів / І. В. Ксьонжик // Облік і фінанси АПК: міжнародний науково-виробничий журнал. – Київ. – 2012. – С. 93-95
10. OECD (2016), Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2016 [Електронний ресурс], OECD Publishing, Paris. – Режим доступу: <http://www.tarim.gov>
11. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua>
12. Харенко А. О. Особливості збутової діяльності сільськогосподарських підприємств: регіональні аспекти / А. О. Харенко, В. В. Бобко // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. – 2016. – Вип. 88(2). – С. 319-334